

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин

В.В.Третько

вересня 2020 року

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Право екологічної безпеки

Освітньо-професійна програма Право

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Загальна інформація

Позиція

Викладач(і)

Профайл викладача

Е-mail викладача(ів)

Контактний телефон

Сторінка дисципліни в ІСУ

Консультації

Зміст інформації

Даценко Олег Федорович

<http://pravo.khnu.km.ua/professorsko-vykladatskyj-sklad/>

o.f.datsenko@ukr.net

заповнюється за домовленістю

<https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=7037>

очні: середа 4 пара 4-414 он-лайн: за попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни	Кількість годин							Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю		
					Аудиторні заняття									Курсова робота	Залік	Іспит
					Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС					
В	Д	4	8	4	51	17		34		69			+			

Анотація навчальної дисципліни

Навчальний курс «Право екологічної безпеки» є одним з провідних фахових курсів для спеціальності «Право». Предметом курсу є право екологічної безпеки як підгалузь екологічного права, наука та навчальна дисципліна. В межах дисципліни розглядаються питання: становлення та розвитку поняття екологічної безпеки; наукових засад формування права екологічної безпеки; теоретичних основ права екологічної безпеки; визначення правових засобів і способів охорони життя та здоров'я людини від негативних факторів навколишнього природного середовища, від небезпечного антропогенного впливу, негативного впливу стихійних сил природи та природних явищ, шляхом визначення правових форм забезпечення екологічної безпеки людини, встановлення спеціальних еколого-правових обов'язків держави, юридичних та фізичних осіб при здійсненні господарської та іншої шкідливої для навколишнього природного середовища діяльності, а також визначення правових засад запобігання надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також особливості міжнародного, європейського та зарубіжного досвіду з правового забезпечення екологічної безпеки. При викладанні дисципліни використовуються активні і творчі форми проведення занять.

Пререквізити: – «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Цивільне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право»; **кореквізити:**, «Екологічне право Європейського Союзу», «Міжнародне екологічне право», «Порівняльне міжнародне екологічне право».

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни. надання знань, умінь, здатностей для здійснення ефективної професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій та природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, також забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах, формування у студентів

відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях

Завдання дисципліни. формування та розвиток загальних, фахових та предметних компетентностей здобувачів вищої освіти, сформованих у результаті освоєння теоретичних засад системоутворюючих категорій правового регулювання екологічної безпеки, системи знань щодо сучасних основ державного управління охороною довкілля з урахуванням екологічних ризиків, змісту норм чинного законодавства з питань забезпечення вимог екологічної безпеки, роз'яснень вищих судових інстанцій України, їх тлумачення і застосування при вирішенні конкретних справ, набуття досвіду в галузі правового регулювання забезпечення екологічної безпеки, необхідного для виконання своїх функцій у процесі майбутньої трудової діяльності

Очікувані результати навчання.

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен:

знати: міжнародні стандарти правового регулювання екологічної безпеки, у тому числі рішень Європейського суду з прав людини та інших міжнародних судів; методології наукових досліджень у сфері правового регулювання екологічної безпеки; феномен інновацій у функціонуванні правового регулювання екологічної безпеки як засобу самоуправління суспільства, регламентації його саморозвитку; механізм інтернаціоналізації права на екологічну безпеку в умовах глобалізації; механізм оцінки ефективності конкретних видів діяльності у сфері правового регулювання екологічної безпеки; гносеологічних і онтологічних підстав правового регулювання екологічної безпеки; механізми деонтологічних засад діяльності у сфері правового регулювання екологічної безпеки;

вміти: ефективно проводити наукові дослідження у сфері правового регулювання екологічної безпеки; розуміти великі обсяги інформації при здійсненні наукової та практичної діяльності з правового регулювання екологічної безпеки, а також критично та конструктивно їх оцінювати; використовувати відповідну іноземну термінологію у сфері правового регулювання екологічної безпеки; виявляти й використовувати джерела інформації (бібліографії, документи, web-сайти та ін.) при здійсненні наукової та практичної діяльності з правового регулювання екологічної безпеки; застосовувати юридичну техніку при складанні процесуальних документів у сфері правового регулювання екологічної безпеки.

Тематичний план дисципліни і календар його виконання.

Таблиця 2 – Тематичний план дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Екологічна безпека: основні поняття виміру та світоглядний сенс	Екологічна безпека: основні поняття виміру та світоглядний сенс	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 18-24
2	Правові засади забезпечення екологічної безпеки населених пунктів, рекреаційних і лікувально-оздоровчих зон та територій	Правові засади забезпечення екологічної безпеки населених пунктів, рекреаційних і лікувально-оздоровчих зон та територій. Вибір теми реферата.	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1-3; 18-24.
3	Правові проблеми забезпечення екологічної безпеки, захисту населення і територій за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру.	Правові проблеми забезпечення екологічної безпеки, захисту населення і територій за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 5; 18-24.
4	Проблеми правового режиму зон надзвичайних екологічних ситуацій, реалізації та захисту правового статусу постраждалих за надзвичайних екологічних ситуацій	Проблеми правового режиму зон надзвичайних екологічних ситуацій, реалізації та захисту правового статусу постраждалих за надзвичайних екологічних ситуацій	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1-3; 5; 18-24.
5	Оцінка впливу на навколишнє середовище як гарантії забезпечення екологічної безпеки	Оцінка впливу на навколишнє середовище як гарантії забезпечення екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1-3; 5; 9, 18-24.

1	2	3	4	5	6
6	Дозвільна система як засіб забезпечення екологічної безпеки	Дозвільна система як засіб забезпечення екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 5; 7; 9; 18-24.
7	Екологічне інформаційне забезпечення та його місце в системі екологічної безпеки	Екологічне інформаційне забезпечення та його місце в системі екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття. Підготовка до поточного тестування 1.	4	1; 3-6; 7; 18-24.
8	Правове регулювання екологічного аудиту та екологічного страхування в системі права екологічної безпеки	Правове регулювання екологічного аудиту та екологічного страхування в системі права екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття. Підготовка до захисту реферату	4	1; 2; 6; 18-24.
9	Правове регулювання екологічної стандартизації, нормування та сертифікації в системі права екологічної безпеки	Правове регулювання екологічної стандартизації, нормування та сертифікації в системі права екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 5; 18-24.
10	Проблеми формування інституту юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки	Проблеми формування інституту юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 7; 8; 18-24.
11	Правове регулювання екологічної безпеки космічної діяльності, в ядерній та енергетичних сферах	Правове регулювання екологічної безпеки космічної діяльності, в ядерній та енергетичних сферах	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 7; 10; 12; 18-24.
12	Правові засади забезпечення екологічної безпеки в промисловості та на транспорті	Правові засади забезпечення екологічної безпеки в промисловості та на транспорті	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 7; 10; 12; 18-24.
13	Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві	Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 7; 10; 17; 18-24.
14	Правові засади забезпечення продовольчої, біологічної та генетичної безпеки	Правові засади забезпечення продовольчої, біологічної та генетичної безпеки	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття. Підготовка до захисту реферату.	4	1; 2; 7; 10; 13; 18-24.
15	Правові засади забезпечення екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України	Правові засади забезпечення екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України Захист реферату.	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття. Підготовка до захисту реферату.	4	1; 2; 7; 10; 15; 18-24.
16	Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сфері поводження з відходами, при поводженні з небезпечними хімічними речовинами	Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сфері поводження з відходами, при поводженні з небезпечними хімічними речовинами. Захист реферату.	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття. Підготовка до підсумкового тестування	5	1; 2; 7; 18-24.

17	Міжнародно-правовий аспект забезпечення екологічної безпеки.	Міжнародно-правовий аспект забезпечення екологічної безпеки.	Опрацювання теоретичного матеріалу та підготовка до практичного заняття.	4	1; 2; 7; 10; 14; 18-24.
----	--	--	--	---	-------------------------

Примітка: * Лекції проводяться кожні дві неділі по 2 години, практичні - щотижня по дві години

Політика дисципліни.

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, курсову роботу та інші домашні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відвідувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. При виконанні курсової роботи з дисципліни студент має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати курсову роботу за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості і встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування; засвоєння теоретичного матеріалу з тем перевіряється тестовим контролем; якість виконання, набуття теоретичних знань і практичних навичок перевіряється шляхом розв'язання задач та захисту курсової роботи. Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: знання теоретичного матеріалу з теми; вміння студента обґрунтувати прийняті рішення та розв'язувати задачі; своєчасне виконання домашніх завдань з теми.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота		Підсумковий контрольний захід	
Усне опитування (обов'язковий мінімум оцінок – 5)	Тестовий контроль	Реферат 1	залік	іспит	
	T1, ТПК				
0,4	0,3	0,3	+		

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 25. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЕКТС

Оцінка ECTS	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка	Критерії оцінювання	
A	4,75-5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок.
B	4,25-4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75-4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
D	3,25-3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
E	3,00-3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00-2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни

F	0,00-1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.
---	-----------	---	--	--

Контрольні питання з дисципліни.

1. Законодавчі засади забезпечення екологічної безпеки при розміщенні і розвитку населених пунктів
2. Законодавчі засади забезпечення екологічної безпеки рекреаційних, лікувально-оздоровчих зон та територій
3. Зонування територій рекреаційного та лікувально-оздоровчого призначення як необхідна умова забезпечення їх екологічної безпеки
4. Особливості законодавчого забезпечення екологічної безпеки, захисту населення і територій за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру
5. Поняття, завдання та принципи захисту населення і територій за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру
6. Особливості правового статусу громадян, постраждалих за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру
7. Правовий механізм відшкодування державою шкоди постраждалим внаслідок порушення вимог безпеки за надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру
8. Поняття та юридичні ознаки надзвичайної екологічної ситуації. Зміст та особливості правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації
9. Правове регулювання здійснення заходів щодо реабілітації постраждалих територій, оголошених зоною надзвичайної екологічної ситуації
10. Правове регулювання функціонування системи органів державної влади щодо забезпечення вимог безпеки, захисту населення і територій у зоні надзвичайних екологічних ситуацій техногенного та природного характеру
11. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства щодо забезпечення безпеки, захисту населення і територій у зоні надзвичайної екологічної ситуації
12. Загальні положення про оцінку впливу на навколишнє природне середовище як засобу забезпечення екологічної безпеки
13. Правові проблеми визначення цілей, принципів та об'єктів, які підлягають оцінці впливу на навколишнє середовище (screening) як гарантії екологічної безпеки
14. Правові проблеми забезпечення екологічної безпеки у процесі формування змісту звіту з оцінки впливу на навколишнє середовище
15. Правові проблеми участі громадськості та органів державної влади у процесі прийняття рішень та врахування їх коментарів щодо забезпечення екологічної безпеки
16. Правові засади дозвільної системи в механізмі забезпечення екологічної безпеки. Правові проблеми порядку видачі документів дозвільного характеру як засобу забезпечення екологічної безпеки
17. Правові проблеми взаємодії між різними органами державної влади, які забезпечують видачу різних видів дозволів у сфері забезпечення екологічної безпеки
18. Поняття та юридична природа екологічного інформаційного забезпечення, його форми та види
19. Правовий механізм регулювання екологічного інформаційного забезпечення в системі екологічної безпеки
20. Правові засади забезпечення режимів доступу до публічної інформації у сфері екологічної безпеки
21. Поняття та юридична природа екологічного аудиту і екологічного страхування та їх місце в системі права екологічної безпеки
22. Правовий механізм регулювання екологічного аудиту та екологічного страхування у системі права екологічної безпеки, їх форми та види
23. Проблеми практики застосування законодавства про екологічний аудит та екологічне страхування щодо забезпечення екологічної безпеки
24. Поняття, юридична природа екологічної стандартизації, нормування, сертифікації та їх місце в системі права екологічної безпеки
25. Правовий механізм регулювання екологічної стандартизації, нормування та сертифікації щодо забезпечення екологічної безпеки
26. Стан розвитку інституту юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки
27. Характер, рівні та форми реалізації юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки
28. Види юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки
29. Механізм реалізації позитивної юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки

30. Проблеми ретроспективної відповідальності в сфері екологічної безпеки та її ефективності
31. Поняття екологічної безпеки космічної діяльності та джерела її екологічного ризику Правові засади забезпечення екологічної безпеки в процесі дослідження та використання космічного простору
32. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки космічної діяльності
33. Поняття правового забезпечення екологічної безпеки в промисловості
34. Організаційно-правові форми забезпечення екологічної безпеки в промисловості
35. Правове забезпечення екологічної безпеки на стадії експлуатації промислових об'єктів
36. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки в промисловості
37. Поняття екологічної безпеки в процесі користування надрами: юридична природа та ознаки. Джерела екологічного ризику в процесі користування надрами
38. Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сфері користування надрами
39. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки у сфері користування надрами
40. Юридична природа екологічної безпеки на транспорті
41. Екологічний ризик як основний критерій правового забезпечення екологічної безпеки на транспорті
42. Організаційно-правове забезпечення екологічної безпеки на транспорті
43. Правові засади забезпечення екологічної безпеки на транспорті
44. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки на транспорті
45. Поняття екологічної безпеки в сільському господарстві та правові засади її забезпечення
46. Правові засади поводження з пестицидами та агрохімікатами з метою забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві
47. Ядерний та радіаційний ризик як передумова формування правовідносин забезпечення екологічної безпеки
48. Законодавче забезпечення ядерної та радіаційної безпеки у сфері використання ядерної енергії як складової забезпечення екологічної безпеки
49. Закон України "Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення" як невід'ємне джерело забезпечення екологічної безпеки
50. Законодавче та організаційно-правове забезпечення екологічної безпеки в сфері електроенергетики
51. Поняття, ознаки та критерії продовольчої, біологічної і генетичної безпеки за законодавством України, їх співвідношення з екологічною безпекою
52. Правові засоби захисту права громадян на безпечність харчових продуктів (внутрішню екологічну безпеку)
53. Правові засади поводження з генетично-модифікованими організмами
54. Особливості державного управління та регулювання в сфері продовольчої, біологічної і генетичної безпеки
55. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки у продовольчій, біологічній та генетичній сферах
56. Правові аспекти екологічного ризику в діяльності Збройних Сил України
57. Юридична природа екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України
58. Законодавче забезпечення екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України: класифікація та загальна характеристика законодавчих джерел
59. Правові засади здійснення контролю за додержанням вимог екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України
60. Юридична відповідальність за порушення вимог екологічної безпеки в діяльності Збройних Сил України
61. Юридичне визначення та ознаки відходів як об'єктів підвищеної екологічної небезпеки, їх розмежування з іншими суміжними поняттями
62. Правові засади дозвільної системи у сфері поводження з відходами. Ліцензування операцій у сфері поводження з небезпечними відходами
63. Правове регулювання перевезення екологічно-небезпечних відходів. Збирання, заготівля та використання окремих видів відходів як вторинної сировини у механізмі правового забезпечення екологічної безпеки
64. Юридична відповідальність за порушення вимог екологічної безпеки у сфері поводження з відходами
65. Правові засади режиму поводження з небезпечними хімічними речовинами
66. Правові засади дозвільно-реєстраційної діяльності та обліку небезпечних хімічних речовин як засобу за забезпечення екологічної безпеки
67. Юридична відповідальність за порушення вимог екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами
68. Міжнародне право екологічної безпеки: поняття, стан та особливості розвитку
69. Джерела міжнародного права екологічної безпеки

70. Участь України у міжнародно-правовому співробітництві в сфері забезпечення екологічної безпеки
71. Напрями конвергенції законодавства України про екологічну безпеку з правом ЄС
72. Три основні стадії «приведення у відповідність» законодавства про екологічну безпеку країни-кандидата з правом ЄС
73. Деякі проблемні аспекти конвергенції законодавства України про екологічну безпеку з правом ЄС

Рекомендована література

1. Екологічна безпека: Підручник / В.М. Шмандій, В.Ю. Некос. – Харків: НВФ «Екограф», 2008. – 438 с.
2. Екологічна безпека України: системний аналіз покращення / А.Б. Качинський. – К., 2001. – 312 с.
3. Екологічна та природно-техногенна безпека України: регіональний вимір загроз і ризиків: монографія / С.П. Іванюта, А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2012. – 308 с.
4. Бугайов О.П., Рудько Г.І., Білявський Г.О. Екологічна безпека людини у Всесвіті: ресурсно-енергоінформаційний аспект: у 2-х т. — Київ-Чернівці: Букрек, 2018. – 544 с.
5. Методологія оцінювання екологічних ризиків / Г.В. Лисиченко, Г.А. Хміль, С.В. Барбашев. – Одеса: Астропринт, 2011. – 368 с.
6. Екологічний атлас України / В.А. Барановський. – К.: Географічка, 2002. – 42с.
7. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності - К.: ЦУЛ, 2013. - 448 с.
8. Шмандій В.М., Клименко М.О. та ін. Екологічна безпека: Підручник / В.М. Шмандій, М.О. Клименко та ін. – Херсон: Олді –плюс, 2013. -366 с.
9. Рудько Г.І., Бондарь О.І., Єрмаков В.М. та ін. Екологічна безпека вугільних родовищ України/ заг. ред. Г.І. Рудько та О.І. Бондаря. – Київ – Чернівці: Букрек, 2016. -608 с.
10. Петрук В.Г., Клименко М.О., Мудрак О.В. Вступ до фаху. Підручник для студентів напряму підготовки 6.040106 “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2011. – 203 с.
11. Луньова О.В. Матлак Е.С. Учбовий посібник з дисципліни «Загальна екологія (та неоекологія)» для студентів всіх форм навчання в галузі 0708 «Екологія» напрям підготовки 6.070801 «Екологія та охорона навколишнього середовища», ДонНТУ, Донецьк, 2013 р. 650 с.
12. Екологічна енциклопедія: У 3 т. /Редколегія: А.В.Толстоухов (головний редактор) та ін. У 3-х томах – К.: ТОВ „Центр екологічної освіти та інформації”, 2006.
13. Українська екологічна енциклопедія / За ред. Р.Дяківа. Друге видання. К.: ТзОВ „Книгодрук”, 2006. - 808 с.
14. Філіпчук Г.Г. Словник термінів з питань екології та безпеки життя і діяльності: навчальний посібник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 752 с.
15. <https://menr.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства енергетики та захисту довкілля України
16. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України
17. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII/ Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 16. – Ст. 70.
18. Закон України "Про оцінку впливу на довкілля" від 23 травня 2017 р. № 2059- VIII/ Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 29. – Ст. 315.
19. Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII / Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 31. – Ст. 241.
20. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 р. № 1264-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
21. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» редакція від 18 грудня 2017 р. № 2707-XII/ Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.
22. Закон України «Про відходи» редакція від 01 травня 2019 р. № 187/98-ВР/ Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.
23. «Водний кодекс України» редакція від 18 грудня 2017 р. № 213/95-ВР/ Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
24. Кодекс України «Про надра» редакція від 04 квітня 2018 р. № 132/94-ВР/ Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
25. «Земельний кодекс України» редакція від 07 лютого 2019 р. № 2768-III/ Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
26. Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року" від 265 21.04.2011 № 3268-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 44. – Ст. 457.
27. Закон України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" від 8 червня 2000 р. № 1809- III / Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.
28. Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" від 13 липня 2000 р. № 1908-III / Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 42. – Ст. 348.
29. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки" від 18 січня 2001 р. № 2245-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.